SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:1777

av Markus Kallifatides (S)

Maskinläsbara offentliga företagsuppgifter för facklig kontroll av kollektivavtal

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utvidga 10 a § förordningen (2001:588) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet så att de uppgifter som redan får lämnas ut till en uppdragsgivare för kontroll även får lämnas ut till en arbetstagarorganisation för kontroll av att kollektivavtal och arbetsrättslig lagstiftning följs, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör säkerställa att utlämnandet sker genom ett maskinläsbart gränssnitt hos Skatteverket, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

I bygg- och installationsbranschen är entreprenadkedjor i två eller tre led vanliga, och på ett större byggprojekt kan tjugo bolag verka samtidigt. Inom en facklig kontrollverksamhet kan varje bolag i dag behöva slås upp var för sig. Samma offentliga uppgifter säljs samtidigt av kreditupplysningsföretag, som har den maskinella åtkomsten. Effektiviteten i ett lagstadgat kontrolluppdrag avgörs därmed i praktiken av vad den kontrollerande organisationen har råd att köpa.

De fackliga organisationerna har jämförelsematerialet som gör uppgiften användbar. Det som gör de beslutade arbetsgivaravgifterna verkningsfulla är att förbunden redan har den andra halvan. Genom kollektivavtalens löne- och försäkringsrapportering vet fackförbundet hur många arbetstagare ett bolag har uppgett och vilken lönesumma som rapporterats. Ställs det mot bolagets beslutade arbetsgivaravgifter framträder avvikelser som ingendera parten ser ensam. Ett bolag som rapporterar tjugo arbetstagare till avtalsparterna men redovisar arbetsgivaravgifter i nivå med några få anställda är inte i sig ett bevis för något — men det är en iakttagelse värd att kontrollera, och den kan göras samma månad i stället för långt i efterhand. Den fackliga kontrollen kommer därmed en tidigt och kan underrätta Skatteverket.

Uteblivna arbetsgivaravgifter är samtidigt en tidig konkurssignal. Ett bolag på väg mot obestånd slutar regelmässigt redovisa arbetsgivaravgifter innan det slutar betala löner. Månadsuppgiften är därför en av de tidigaste offentliga signalerna om en annalkande konkurs. För arbetstagarna är tidsfaktorn avgörande. Ju tidigare fackförbundet upptäcker att ett företag slutat redovisa, desto tidigare kan lönefordringar bevakas, lönegaranti förberedas och arbetstagarna få besked. Det handlar om människor som annars går till arbetet i veckor utan att veta att lönen inte kommer. Signalen är av värde också för det allmänna. Ett bolag som avvecklas under ordnade former ger färre uteblivna skatteintäkter och mindre påfrestning på lönegarantisystemet än ett som drivs vidare tills det inte går längre.

Den 23 maj 2025 meddelade regeringen att Statistiska centralbyrån inte längre ska ta ut avgifter för uppgifter ur det allmänna företagsregistret. Ändringen i förordningen (1986:692) om det allmänna företagsregistret trädde i kraft den 26 juni 2025, och registret tillhandahålls sedan dess avgiftsfritt genom ett maskinläsbart gränssnitt.

Registret innehåller företagens F-skattestatus, momsstatus och arbetsgivarstatus — uppgifter som SCB får från Skatteverket varje vecka. Regeringen har alltså redan bedömt att dessa uppgifter bör vara maskinellt tillgängliga. Men SCB:s register innehåller inte de aktuella beloppen. De beslutade arbetsgivaravgifterna finns bara hos Skatteverket, och det är beloppen som gör både avvikelseanalysen och konkursbevakningen möjlig. Den sista pusselbiten återstår.

Riksdagen har gett facken en kontrollroll men inte optimal kontrollmöjlighet. Lagstiftaren har vid upprepade tillfällen lagt kontrolluppgifter på arbetstagarorganisationerna.

Enligt 22 § lagen (1999:678) om utstationering av arbetstagare ska en arbetsgivare på begäran av en svensk arbetstagarorganisation som den är bunden av kollektivavtal med tillhandahålla anställningsavtal, lönespecifikationer, tidrapporter och intyg över gjorda löneutbetalningar. Syftet anges i paragrafen: organisationen ska kunna bedöma om kollektivavtalet följs. Enligt 18 § lagen (2018:1472) om entreprenörsansvar för lönefordringar är arbetsgivare, uppdragsgivare och huvudentreprenör skyldiga att på begäran av en arbetstagarorganisation lämna uppgift om övriga aktörer i entreprenadkedjan, senast fem helgfria vardagar efter skriftlig begäran. Av 19 § följer skadestånd om skyldigheten åsidosätts.

Riksdagen har alltså bestämt att facken ska granska. Den grundläggande uppgift granskningen förutsätter — om ett bolag över huvud taget är godkänt för F-skatt, registrerat för moms och som arbetsgivare — går däremot bara att hämta ett företag i taget, manuellt.

Skatteverket lämnar i dag ut uppgift om godkännande för F-skatt, registrering för mervärdesskatt, registrering som arbetsgivare och beslutade arbetsgivaravgifter för de tre senaste månaderna. Det sker genom e-tjänsten Hämta företagsinformation, utan inloggning och utan krav på att den som frågar anger något skäl. Blanketten för samma ändamål heter Begäran/Svar Offentliga uppgifter (SKV 4820).

Utlämnande på medium för automatiserad behandling regleras i 9–14 §§ förordningen (2001:588). Ramparagrafen lyder: ”Utlämnande av uppgifter enligt 10–14 §§ får göras på medium för automatiserad behandling, om det inte finns hinder mot det enligt någon författning.” (9 §)

Bland mottagarna finns kreditupplysningsföretag (11 §), registrerade trossamfund (12 §) och arbetslöshetskassorna (12 a §). Arbetslöshetskassorna är enskilda rättssubjekt, inte myndigheter, och de finns i uppräkningen därför att de har en kontrolluppgift som kräver uppgifterna. Att låta ett enskilt rättssubjekt med kontrolluppdrag få del av uppgifter maskinellt är alltså ingen nyordning.

Avgörande för förslaget är 10 a §, som redan i dag definierar exakt de uppgifter det handlar om: ”Uppgifter om en uppdragstagares registrering för mervärdesskatt eller som arbetsgivare, slag av preliminär skatt som personen ska betala samt företagsform får lämnas ut till uppdragsgivare för kontroll i samband med upphandling och under avtalstiden. I fråga om en uppdragstagare som är registrerad som arbetsgivare får även uppgift om beslutade arbetsgivaravgifter lämnas ut enligt första stycket.” (10 a §)

Paragrafen träffar samma uppgifter, samma ändamål — kontroll under avtalstiden — och samma utlämnandeform som motionen efterfrågar. Det som skiljer är mottagaren. En privat uppdragsgivare som vill kontrollera sin entreprenör får uppgifterna maskinellt. En arbetstagarorganisation som enligt lag ska kontrollera samma entreprenör får dem inte.

Förslaget är därför avgränsat: samma uppgifter, samma ändamål, en mottagare till. Ingen ny insamling, ingen ny uppgiftstyp, ingen förskjuten sekretessgräns — och ingen lagändring, eftersom 2 kap. 6 § lagen (2001:181) uttryckligen överlämnar frågan till regeringen: ”Uppgifter i databasen får lämnas ut till en enskild på medium för automatiserad behandling endast om regeringen har meddelat föreskrifter om det.” (2 kap. 6 § lagen 2001:181)

En uppdragsgivare enligt 10 a § har en avtalsrelation till den som kontrolleras, vilket avgränsar utlämnandet. Motsvarande avgränsning finns färdig i arbetsrätten och bör användas: rätten bör tillkomma en arbetstagarorganisation i förhållande till en arbetsgivare som organisationen är bunden av kollektivavtal med, eller hos vilken organisationen har medlemmar, samt till övriga aktörer i en entreprenadkedja där organisationen redan har rätt till uppgifter enligt 18 § lagen (2018:1472).

Ändamålet bör begränsas till kontroll av att kollektivavtal och arbetsrättslig lagstiftning följs, och uppgifterna bör inte få vidareförmedlas eller överlåtas. Skatteverket har i korrespondens med Svenska Elektrikerförbundet i augusti 2026 uppgett att det inte är fråga om prioritering utan att det finns legala hinder för att öppna gränssnittet, och hänvisat till att uppgifter kan erhållas av kreditupplysningsföretag och av kommuner vid offentlig upphandling.

Det är en riktig beskrivning av rättsläget, och den visar var frågan hör hemma. Skatteverket kan inte lämna ut uppgifterna maskinellt utan föreskrift av regeringen. Regeringen kan meddela den föreskriften utan riksdagens medverkan, men riksdagen bör ge regeringen det uppdraget.

Markus Kallifatides (S)